

RĂVAȘUL

Editor și redactor resp.:

Petru P. Barițiu

Adresa: Jokai u. 6.

Pe 1 an (52 nri de câte 16 pag.) 6 cor.

Pe o jumăt. de an (26 de nri) 3 cor.

Întemeietorul foii:

Dr. E. Dăianu.

Un suflet necunoscut...

Imi ieși trudit în cale și trist, ca nici odată...
Treci mut, curmat de chinuri, în suflet tănuite,
Și-ți pironești în zare privirea turburată.

Tu-ți cauți de drum pe unde neajunsul te trimite...
Și cum privesc la tine cu mintea 'ndurerată
Imi reînvie cântul pe coardele strivite..

Te-au copleșit cu totul năpastele haîne,
Abia îți măsurî pașii; pe buzele uscate
Surisul mort îți vinde amarul tău, străine!

Ai vrea să 'nșiri în vorbe durerile 'ndurate,
Dar toate-ți mor pe buze, se frâng trudite 'n tine,
Tu mașter fiu al vremii și al sorții, ce te bate.

Mă prinde jale-adâncă și mila mă 'nfioară
Căci fruntea 'mbrobonată de patima ta-mi spune
Iar ochii-ți stinși îmi strigă înlăcrămați ocară...

Răsplata muncii tale-i venin și amărăciune,
De ani prelungi îți dăpeni viața în povară
Și lumea nu o vede, mai multă ți-ar tot pune...

Te frângi o zi întreagă pentru-o fărîmătură,
Dar nici la sărbătoare nu ai un dram de pâine
Și-ți mor în drum copii cu blasteme în gură...

De scapi zdrobit un vaer în traiul tău de câne
Ești cel mai rău sub soare și mii de voci te 'njură
Sar toți să te dripească, cu fere să te 'nfrâne.

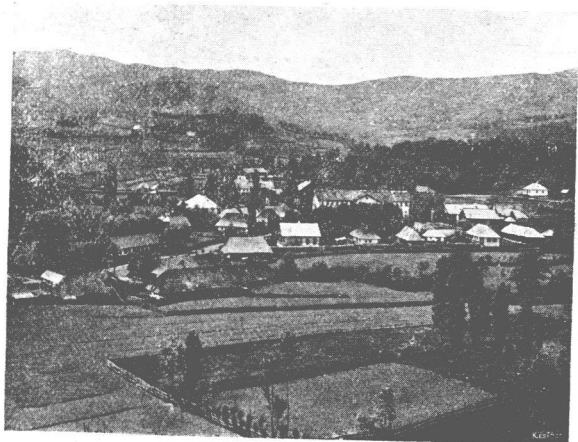
Tu taci, bocind în tine ursita, ce te leagă
De osândă și nevoe, dar mult mai crunt te doare
Că nu-i un singur suflet sub cer să te 'nțeleagă...

Și așa cum treci, străine, vai, spune-mi, știi tu oare,
Că plâng și mă cutremur în firea mea întreagă
Când dau să-ți cânt obida suspinelor amare?!

Ion Roșioru.

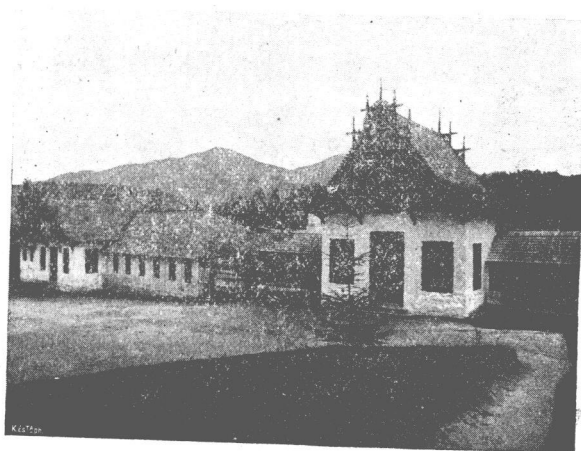
Din bătrâni.

Pe un evangheliar slavon tipărit la Lemberg 1681, din biserica din Zagra: Aceasta carte anume Evanghelie de preastol au cumpărat Hurgea Dumitru și cu jupăneasa sa Lupa drept 12 florinți să le fie pomană moșilor, strămoșilor până la al 7-lea rod și au dat în sfânta biserică la hramul sfintei prepo-dohnei Paraschiva z selo Zagra, ear cine s'ar hispiti să o ea să hie afurisit de 318 de părinți sfinți, cari au fost la acele sfinte soboară din Nikea și să hie preclat și procleat și să i-se verse mațele ca a lui Arie sau capul, iar atunci au fost crai feciorul lui Apaki Mihai arhiepiscop Teofil și birău în Bistrița Suciu Simon și protopop Stefan ot Năsăud și popa Simion și Matei. Anii Domnului 1697 Zagra și făt de biserică Gavril al Mariei.

Băile dela Sângeorz.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Scaladele dela Sângeorz.

Hotelul »Hebe« dela Sângeorz.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Epoca colonizării Sașilor în Ardeal.

— Studiu archeologic-istoric —

(Urmare și fine.)

Tot pe timpul acesta trecuse toiuł expedițiilor cruciate, în urmarea cărora câmpiile Ungariei, peste cari trecea calea oștirilor cruciate, erau pline de grupuri de oameni pribegi, în cea mai mare parte nemți, cari stând sub scutul autorită-

ţilor eclesiastice trebuiau sustentate, căzând astfel în povara ţăranului şi a statului.

Interesul statului pretindea restabilirea ordinei prin amovarea acelor pribegi fără de patrie de pe câmpiile ungare.

În urmărirea acestui scop vedem deci, că statul unguresc — ale cărui interese în ostul Ardealului coincideau cu interesele catolicismului, urmărite de scaunul roman, — îndreaptă aceste grupuri de oşti pribegi împotriva noastră, a şismaticilor din ost, cari eram numiţi adese chiar »păgâni«.

Clerul catolic al Ungariei recrutat pe timpul acela am putea afirma esclusiv din Nemţi, îndeplinea prin stabilirea plănuită a fraţilor pribegi chiar o misiune naţională.

Cu căpătuirea acestor oameni fără patrie lipsiţi de mijloace de subsistenţă, cruciaţi de profesie, se începe colonizarea unelor părţi ale Ardealului. Aceşti oameni la cari se referă în documentele vechi numirea de »flandreuses«²⁷⁾ sunt aduşi în Ardeal şi colonizaţi dintâi în părţile cucerite din ţărişoarele Amnaşului şi Făgăraşului.

Cu grupurile acestea de pribegi s'a început deci colonizarea Ardealului cu Nemţi sub egida întăririi catolicismului. Pe urmă s'au mai adus colonişti Nemţi din Germania şi cu deosebire din Saxonia, unde gema o populaţie deasă de iobagi asupriţi de autorităţile biserice catolice.

²⁷⁾ După părerea noastră aceasta numire se derivă dela francezul »flaneurs« pribeg.

²⁸⁾ Numirea de »hospites« sub care obvin în documentele vechi coloniştii germani denotă după sensul medieval al cuvântului »hospes« pe soldatul got sau de altă viţă germană căpătuit împreună cu întreagă familia sa în casele cetăţeanului roman, pe lângă îndatorirea acestuia de a se îngriji de sustentaţia lor. I. Iung: Römer und Rumänen. Innsbruck 1877 pag. 195.

Toți aceștia conduși în Ardeal cu deviza glorioasă »ad retinendam coronam« fură căpățuiți prin casele locuitorilor români, pacinici subjugați²⁸⁾.

Odată căpățuiți acești »oaspeți nechiemați« în casele Românilor și improprietăriți pe ogoarele lor, bucurându-se de scutul regelui, duc în cadrul baricadelor de privilegii o viață fără griji, multe veacuri dearându-l.

Deplasarea lor originară pe teritoarele numite s'a făcut în urmărirea aceluiaș scop, pe baze administrative, identice cu acelea, cari s'au acceptat la colonizarea Săcuilor, anume împărțirea în »scaune«, în fruntea cărora sta un comite. Românii ajung astfel sub stăpânirea »oaspeților«, dacă nu preferă sau nu se pot retrage la adăpostul teritoarelor stăpânite de neamul lor.

Pe timpul acesta, adecă la finea veacului XII. voevodul Făgăraşului (în persoana legendarului Radu-Negru sau a oare cărui altuia, nu imoportă) silit de împrejurările cele svede dezvoltându-se din colo de Olt, își strămută scaunul domniei sale la Câmpu-lung peste munți și cu dânsul trec boerii lui cei mai de căpetenie pe cari, precum s'ar înțelege de sine, îi improprietărește pe teritorul muntean, iar partea din teritorul Făgăraşului devenită disponibilă în urmarea acestei strămutări o colonizează cu Românii împinși de Sași peste Olt²⁹⁾.

Ca dovadă pentru aceasta hipoteză ne servește toponimia ținutului din nordul Oltului³⁰⁾.

²⁸⁾ Astfel credem a esplica mai la înțeles titlul ulterior al Voievodului muntean Vladislav de »dux novae plantationis terrae Fogaras«.

³⁰⁾ Satul săsesc de astăzi numit »Stein« își derivă numirea dela românescul »stâna«, care numire s'a conservat până astăzi la Români.

Pe aceeaș bază s'a numit satul săsesc »Leblaug« după numele originar slavon »Lovnic« vânătoare, a cărui formă românească o găsim în numirea unui munte apropiat: Vânătoarea (lui Butean).

Intr'aceea colonişti Nemţi se adaog şi umplu teritorul designat lor spre aşezare³¹⁾).

Elementele din care consta fiind de aceeaşi viţă, se contopesc, acceptând numirea după majoritatea care, precum se vede, o formau coloniştii din Saxonia.

Admitem, că Ungurii la început au contat şi la sprijinul lor în luptele purtate în contra Românilor, dar Saşii dela fire nici atunci nici ulterior nu s'au prea jertfit pentru alţii.

La ţară ei au conservat în cele mai multe sate toponimia veche acceptată dela Români, pe lângă care au mai împrumutat dela băştinaşi sute de cuvinte, poveşti, datini şi superstiţiuni.

Cultura oraşelor lor a fost importată cu timpu din Germania şi nu este de a se privi de productul lor propriu. La început au fost călugării şi preoţii, cari s'au stabilit mai dintâi printre coloniştii conaţionali, pe urmă înmigrează meserieşi din Germania, cari rămân în contact strâns cu patria lor originară şi în fine, prin secolul al XII. vedem chiar aristocraţi germani, stabilindu-se printre Saşi.

Tuturor acestora împreună, credem, că este a li-se atribui cultivarea poporului săsesc, care pe timpul când s'a colonizat în Ardeal, nu dispunea de vre-o cultură deosebită.

Se numeşte un sat săsesc aslăzi »Seligstadt« nume derivat din slavonul »Jelişte« cimiter, din cauza unui grup conziderabil de tumuli funerari ş. a.

³¹⁾ Centrala Nemţilor se vede a fi fost dintru început Sibiiul, care Ungurii l'au cedat lor, după cum am văzut mai sus. Saşii apoi au mai fortificat în câteva rânduri acest oraş, a cărui situaţie nu corespunde scopului de a apăra intrarea trecătorii Turnului-roşu, precum cred Saşii, ci numai scopului pentru care s'a fortificat dintâi.

FRAGMENT

din

Propovedaniile lui Petru Maior.

— Volumul III. al Predicilor, ce vor apărea în zilele acestea. —

»Drept aceea, când vedem vre-un orb, vre-un mut, vre-un surd, vre-un schiop, vre-un nebun, sau ori în ce chip nătar, şi de vre-o neputinţă cuprins, apere D-zeu de acela, sau de părinţii lui să judecăm fără socoteală, că doară decât toţi oamenii sunt mai păcătoşi. Că chiar ne învaţă Domnul Christos, cum unele certări ca acestea şi pentru aceea se întâmplă, ca să se arate lucrurile lui D-zeu întru cei certaţi. Că de nu alta, încă învederează D-zeu cu acestea, că el este D-zeu sufletelor, şi a tot trupul; că el este volnic împărţitor tuturor darurilor şi celor sufleteşti şi celor trupeşti; că firea cea bună, trupul şi mintea cea întreagă nu este moşie părintească, nu e măestrie omenească, ci darul lui D-zeu. Pentru aceea »nu judecaţi, şi nu vă veţi judeca. Nu osândiţi, şi nu vă veţi osândi« (Luca cap 6, stih 37).

Ci mai vârtos dacă noi avem vederea şi toate măduările trupului întregi, şi de nătărie suntem scutiţi, să fim mulţămitori către D-zeu, şi toate măduările noastre spre slava lui D-zeu, spre lucrarea spăsaniei noastre, şi spre slujba deaproapelui să le întrebuiţăm. Pentru aceea cu David, să ne întoarcem ochii nostri, să nu vadă deşertăciune. (Psalm 118, stih 37). Şi cu lov legătură să facem cu ochii nostri. (Iov cap 31, stih 1). Şi precum ne învaţă apostolul (cătră Romani cap 6, stih 13) să nu ne facem măduările noastre arme de nedreptate păcatului, ci să le punem arme de dreptate lui D-zeu. Când vedem orbi, surzi, muţi, schiopi, ciunţi, nebuni, sau ori ce plasă de chilavi şi nătari, să nu ridem de dânsii, să nu ne batem joc de dânsii, să nu-i amărîm, să nu-i năcăjim, să-i hrănim, să-i sprijinim. »Să nu grăeşti de rău pe surd, şi înaintea orbului să nu pui piedecă, şi să te temi de D-zeul tău« (Leviţi cap 19, stih

14) și iarăș la a doua lege (cap 27, stih 18) zice: »Blăstămat tot cel ce face pe orb să rătăcească pe cale, și tot norodul va zice: fie«. Precum și înțeleptul Solomon (la Pilde cap 17, stih 5) zice: »Cel ce rîde de sărac, mînie pe cel ce l'a făcut pe el. Cel ce-i pare bine, de cel ce piere, nu va fi fără de vină«. Anume părinții să se ferească, ca fiilor săi și slugilor să nu poftească de această plasă de chilăvituri și certări, precum unii sălbatici părinți poftesc fiilor săi, să le sară ochii, să-i mănânce furcile, să-i detune D-zeu, și alte grele blăstămuri vorbesc din gurile lor.

Iară noi, pe cari a slobozit D-zeu vre-o certare, să știți, că pentru aceea a făcut aceasta, pentruca să vă învețe a vă smeri; pentruca credința voastră, răbdarea voastră să o ispitească, întru aceea să vă deprindă, și înaintea altora încă arătată să o facă. Pentru aceea dacă voi sub toiagul lui D-zeu vă veți umili; dacă crucea aceasta cu inimă lină și cu răbdare o veți purta, întru fericire va fi vouă, precum grăiește Iacob apostol (cap 1, stih 12) »Fericit bărbatul, care rabdă ispita, pentrucă făcându-se lămurit, va lua cununa vieții, care o a făgăduit D-zeu celor ce-l iubesc pe el«. Amin«.

Vorbe ale inimei de I. C. Lavater

În suferință socotește: Suferința e o cale spinoasă, prin care se ajunge la fericire. Gândește-te în fericire: Aceasta nu-i fericirea adevărată, ci-i numai umbra ei. Și iarăș cugetă: Eu trăiesc, ca să mor, iară când oara morții va suna, răspunde: Eu *muritoriul* sunt și *nemuritor*!

*

Întrebuințează talentul pentru scopuri bune: puterile spiritului pentru împlinirea sfîntă a datoriei, iar cugetul tău curat să servească înțelepciunii și virtuții!

*

Zilnic învață a trăi dela cei ce mor, și a muri dela cei ce trăesc!

*

Dă, când primești și când dai învață a primi.

Verşul Vlădicului.

Lucru foarte minunat
 ...mie arătat
 Astă noapte când durmeam
 A fi răpit mă vedeam
 Cătră culmea Pindului
 Pe zidul Parnasului
 Şedeam pe peatră cumplită
 În patru cornuri cioplită.
 O Dumnezeule bune
 Cine e să poată spune,
 A parnasului mărime
 Şi fericită mulţime
 De bărbaţi cu isteţie
 Care spre c acunsăţie
 Pentru buna lor credinţă
 Şi sporiul întru ştiinţă
 Din toată lumea răpiţi
 Cu mult bine dăruţi
 Întrânsul să odihnesc
 Şi curat se veselesc.
 Însă lucru de mirare,
 Vrednic şi de neuitare
 Imi fu a vedea acolo
 Sta sus marele Apollo
 Într'un tron lucios
 Răsuflând duh veselos
 O Coroană aurită
 La ochi de om nesfetită
 Ţiind în mâna dreaptă
 Zice: Aceasta aşteaptă

Pe vlădica cel unit
 Din Blaj, Ioan Bob numit
 Şi când Ioan Bob grăeşte
 Fără veste se iveşte
 Muza da aici pe sus
 Sburând de cătră apus
 Pe deasupra de cunună
 Să-'nvirte cu voie bună
 ...lină sburare
 Făcând aurei mişcare
 În toate laturi priveşte;
 Odată vezi că porneşte
 Prin a buzelor clătire
 A vărsa un vers suptire:
 Cununa cei aurită
 Lui Ioan Bob stă gătită
 Cine să tăgăduiască
 Cinstea cei Dumnezească
 Însă Ioan Bob să ştie
 Că târziu va să vie
 Să iae a sa cunună
 În nespusă voe bună
 Dânsul însă să trăiască
 mulţi să veţuiască
 Ca să poată săvârşi
 Toate cele ce gândi
 Pentru că până acuma
 Trăi de-şi înmulţi suma
 Adună multă avere
 Având gând de mângăiere

Batăr că mulți nu știa
 Ce va face cu ia.
 Și vorb(a) pe nedrept
 De rău pe cel înțelept,
 Zicând ca șie-și trăiește
 Avuție grămădește.
 Nimerui folositoare
 Și din cinste trecătoare
 Însă gândul ce-l avu,
 Nu defăimat, ci sfânt fu.
 Vru ca prin cele avute
 Clerului său să ajute
 Iară vremile turburată
 Și cu greu harț incurcară,
 Nu lăsa să-și îplinească
 Fapta sa ce i creștinească
 Patru ani acum trecură
 Raza păcii se văzură
 ...ă bunul părinte
 Se porni foarte ferbinte
 A vărsa banii *illa gros* (?)
 Spre a clerului folos
 Și pentru prunci cu dorire
 Spre spor întru procopsire
 Vremile se schimbă iară
 Prin a noului harț pară
 Nu-și poate desăvârșit
 Isprăvit planul gândit
 Trăbue dar să trăiască
 Ca deplin să săvârșească
 Și târziu la noi să vie
 Cu nespusa voe bună
 Stai tu o mare cumplită
 Și spre groaznic harț pornită
 Nu turbura lumea toată
 Trageți carul înapoi
 Numai de foc, de nevoi

...văpaie
 ...răsaie
 Iar tirana atropos, (moartea)
 De ai gând reu pune-l jos
 Trageți foarfecile tale
 Nu face plânsului cale
 Lasă coasa răutății
 Să nu ciunți ața vieții
 A numitului vlădică
 Obicinuita frică
 Lasă-l încă să trăiască
 Sfârșitul să-și dobândească
 Iară de vei îndrăzni
 Ori cum a te 'mpotrivi
 Întru doritul plan sfânt
 Ce și lau pus pe pământ,
 Să știi, că mă voiu porni
 Dacia voiu ocoli
 Și voiu scula câte gloate
 Se vor afla învățate
 În Dacia lui Traian
 A vestitului roman
 Să te blasteme cum știu
 Cu un glas de foc mai viu.
 Să te blasteme cu toți
 Alui Romulus nepoți
 În Dacia răsădiți
 De 'mpărați tare vestiți
 Cărora acel numit
 Archiereu mult mărit
 Le este o stea frumoasă
 De pururea vederoasă.
 Așa muza când grăi
 În aripi tare lovi
 Sbură drept către mine
 Zicând: O! cel ce săzi bine
 Pe această peatră cumplită

În patru cornuri cioplită
 Pogoarăte de aici iute
 Și fă lumii cunoscute
 Câte ai auzit toate
 Și astăzi sunt arătate
 Acel bun Archiereu
 Ziua sfânt numelui său
 Tocma mâne o sârbează
 Deci tu bine te n'ntarmează
 Fă-i versuri și le trimite
 Știu că-i vor fi iubite
 Le va primi bucuros
 Ca un părinte doios.
 Când muza așa grăiește
 Fără veste se ivește
 Minerva de altă parte
 Veselă la față foarte
 Intocma pe sus zburând
 Și glas subțire vărsând:
 Cununa cea aurită
 Lui Ioan Bob e gătită
 Ziua noaptea îl așteaptă
 Dorind pe lege direaptă
 Ca un mire de mireasă
 Cu o inimă setoasă
 Ave-va din dânsa parte.
 În veci după a sa moarte
 Însă vremile nu...
 La parnas de...
 Al chema încă la lină
 Și vecinica sa hodină
 ...vreau să trăiască
 Și multe să isprăvească
 Decând în scaun șezu
 Tot războiul necurmat fu
 Și cu Turcul și cu Frâncul
 Cât sau mișcat și adâncul

Ceriu, marea și pământul
 Și peste câte suflă vântul
 Pământul sau îngrețoșat
 De războiul necurmat
 Pentru trupuri îngropate
 De ostași cumpliti tăiate
 Marea încă s'au schimbat
 De sânge ce s'au vărsat
 Și se varsă fără milă
 În războiul cel cu silă
 Ceriul să vede smolit
 De lacrimi și plâns cumplit
 A multor maice miloase
 Și văduve mult doioase
 ...cele multe mai bine
 ...te de fieș cine
 ...a sa tristă soarte
 ...episcop foarte
 Inceputu altă să facă
 Decât mai bine să tacă
 Ziua noaptea să trudească
 Multe să agonisească
 Ca având prilej cu vreme
 Gândul într'un loc să-și
 [cheme
 Să le pue într'un loc
 Spre a clerului noroc
 Deci cias ce nu știa
 Cele ce să tăinuia
 Poate să gândească rău
 De omul lui Dumnezeu
 Însă toți s'au potignit
 Ori câți așa au gândit
 Au rămas rușinați toți
 S'au sunt mireni s'au preoți
 Cât pacea au răsărit
 Bunul cuget s'au ivit.

Intr'o vreme puținică
 Fundație se ridică
 Cluj, pentru pro...

Celor ce le...
 Așa Bălgărad...
 Cu ziduri...

Dintr'un caiet de versuri de pe la 1815—20. (Restul abia se mai poate descifra.)

Momente culturale.

»Moldovanul« nou ziar din Basarabia scrie despre sărbarea dela tipografia moldovenească a eparchiei basarabene:

»Marți, în ziua de 1 Maiu la noua tipografie bisericească s'a început a se tipări Psaltirea moldovenească. Cu acest prilej a avut loc o mică gustare, la care au fost poftiți și directorii celor două gazete moldovenești din Basarabia, d-l G. V. Madan, directorul »Moldovanului« și d-l Al. Nour, directorul noiei gazete »Viața Basarabiei«.

»Înainte de a se începe tipărirea s'au ținut două scurte cuvântări ocazionale de către părintele Gurie Grosul, misionarul eparchiei de jos și de către părintele protopop Iustin Ignatovici. După aceasta s'a început tipărirea. Și spre amintire și pomenire au învățat roata mașinei mai întâi părintele Mihail Ciachir împreună cu părintele Constantin Parfeniev, părintele Ieronim Irhan dela Surecini cu domnul Constantinescu și domnul G. Madan împreună cu domnul Al. Nour«.

*

»Kronstädter Zeitung« din Brașov spune: »În comuna Cărțișoara, comitatul Făgărașului, s'au confiscat zilele trecute cinci căruțe pline de broșuri și cărți românești, cari se zice că ar fi menite să-i ațite pe Români. Broșurile și cărțile au fost aduse la prefectura poliției din Brașov și au fost arse, eri, Joi, în cărămidăria lui Schmidt«.

E vorba, de sigur, de cărțile, pe cari badea G. Cărțan le-a adunat, cu pasiunea unui adevărat bibliofil, din toate părțile, în biblioteca sa din Cărțișoara.

* * *

»Sămănătorul« tovărășie agricolă în Gherla, publică un apel, din care reproducem următoarele: Convinși, că numai cu puteri unite putem ajunge rezultate satisfăcătoare pe terenul economiei rurale, fruntașii din Gherla și jur la 25 Martie crt. au înființat o »TOVĂRĂȘIE AGRICOLĂ PE ACȚIUNI« punând basă unei folositoare instituțiuni românești spre binele și prosperarea poporului nostru. Indemnul înființării acestei tovărășii nu s'a făcut din poftă de câștig pentru cei ce sunt încredințați cu conducerea, ci cu scopul de a sta întru ajutor și a scăpa poporul nostru dela sate de liftele străine de neamul nostru ce încontinuu cutreră satele locuite de Români. Ținta noastră adevărată este, că prin tovărășia »Sămănătorul« să acuirăm instrumente și mașini agricole pe sama membrilor și pe sama ori căruia s'ar adresa la noi; să cumpărăm sămânțe și alte materiale pentru producție, precum oltoi de pomi și de vie etc.; să ținem prelegeri și discuții publice în chestii ce ating economia rurală.

De aceea, apelăm la bunavoința D-Voastră și la ori care Român iubitor de poporul nostru dela sate, că de aci încolo ori ce v'ar veni înainte pentru poporul nostru: precum procurarea de pluguri, coasă din Germania, cari le dăm pe garanță, mașini de treerat cu mâna și cu cai, precum și mașini de treerat cu vapor, etc. pe cari toate le avem în depozitele noastre spre vederea publicului — să binevoiți a Vă adresa la noi cu toată încrederea — dând ori cui celea mai bune deslușiri. La afaceri mai mari — spre înlesnirea poporului nostru, conducătorul »Tovărășii« la avisul DV. numai decât va veni la fața locului și va încheia ori ce fel de afacere definitivă în numele tovărășii noastre. Direcțiunea noastră în ultima sa ședință a decis, că »Tovărășia« noastră să procure pe sama celor ce se vor adresa la noi numai mașini și alți articli de economie de prima calitate, ca prin aceea să-și câștige încrederea publicului mare și pentru cari ori când să poată primi garanța cuvenită.

* * *

Băile dela Sângeorzul românesc este singura localitate în Ardeal, unde în sesonul de vară se concentrează o mare parte a inteligenței românești, la cură și recreare, și își poate petrece timpul într'un mediu social românesc. Prin faptul acesta băile Sângeorzului câștigă importanță mai mare, decât chiar

prin puterea vindecătoare a minunatului izvor, care recorește pe atâția și alimentează scaldele — calde și reci, — în care atâția bolnavi se tămăduiesc. Comuna românească, proprietara acestor băi, care desigur a făcut multe înnoiri pentru primirea oaspeților săi, nu ar trebui să uite a face ceva și pentru partea morală și culturală a băilor. În estan credem, că lume și mai număroasă va cerceta aceste băi pentru linia ferată cea nouă, dela Betlean-Ilva, care a ușurat nespus comunicațiunea și a ieftinit-o desigur. Dela ultima stațiune abia mai sunt 4—5 chm. până la Sângeorz, și desigur comuna se va fi îngrijit, ca trăsuri bune și ieftine să circuleze între Ilva și Sângeorz. Ușurătatea comunicațiunei e un moment îmbucurător pentru aceste băi românești, dar poate să devie și o primejdie pentru caracterul și mediul românesc al localității. Și până acum cercetau băile destui jidani din Bucovina, Ardeal și Maramureș, dar ei se izolau între sine. Acum însă pot să vie și de aceia dela orașe, cari sunt mai îndrăzneți. De aceea direcțiunea băilor trebuie să-și deie samă, că în situația cea nouă are și noue îndatoriri. Trebuie să mai lase din obiceiurile patriarcale, și mai ales din lăsălnicia nepăsătoare și să facă față cerințelor timpului. Pe lângă instalările moderne, trebuie să se îngrijească și de o viață socială culturală vie și românească. Să nu uite, că un mare păcat a fost demult în Sângeorz, care trebuie să înceteze. Păcatul acesta, încă la 1854 l'a ilustrat un conte (Grof Bethlen Lajos, în »Hetilap«), care scriind despre băile din Sângeorz zicea:

»...Tot pe valea Rodnei, este cu mult mai interesantă stâncă de altă formă a apei minerale dela Sângeorz; pe aceasta meșteșugul omenesc n'a stricat-o, ci în frumseța sa naturală își varsă apele sale vindecătoare, pe sama omenimei suferinde, ape cu cari abia se pot compara scumpele ape minerale din străinătate. Intr'o stâncă ce sună a gol, 40 stângeni înaltă, 300 stângeni de lungă și 3000 stângeni, în periferie, își prepară marele chemist, Natura, leacul acesta, ce curge de miliarde de ani. Cuprinsul poros a marilor bucăți de stâncă îngrămadite pe vârful foarte înalt, dovedește că oare când izvorul eșia pe vârful dealului și prin așezarea elementelor, ce conține, a alcătuit întreagă massa de stâncă. Bucățile muceșite de stâncă mare cât casa, cari s'au resturnat în vale, crepăturile adânci, peșterile, arată că ce cutremur grozav de pământ va fi zdrobit oare când suprafața poate netedă a dealului, pe care în unele locuri și acum se vede alvia naturală a izvorului și care azi izbucnește cu mare prisos din poala laturei de meazăzi. Minunata operă a miloanelor de ani nu e în nici o legătură

cu alţi munţi, în tot cercul nu este lature stâncoasă. Culmile Carpaţilor se ridică mai departe de aici.

»Azi nu se vede acolo nici un sămn de meşteşugire omenească; aici nu umbresc ramuri de copaci, numai nişte fire de iarbă sălbatică înverzesc poalele ruinelor de stâncă, şi încă tot aşteaptă acest loc urma progresului. E de temut însă, că industria omenească se va vădi aici tot aşa de încet, cum s'a dezvoltat şi alcătuirea minunată a locului. Arangiarea mai potrivită a acestor locuri destinul a amânat-o pe alte vremuri, pe altă epocă a omenimei. Deşi nu lipsesc planurile, lipsesc conducători, administratori; nu-i cu cine, nu-i cu ce. Toate sunt strâns legate. Văzându-le acestea numai atâta putem scrie pe o tablă de stâncă: »Cât de bătrână e lumea asta, şi cât de tineră omenimea«.

Bune de meditat şi azi cuvintele dela 1854.

Din bătrâni.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pe dosul unei icoane în biserica din Prislop (Bistriţa-Năsăud): lerei Grigorie sei obraz kupil iz harkaego din Mititei. Rok bojeia ot rojdestvo Hristova 1685 mjeseţa augusta 28 dna.

Popa Grigorie a cumpărat aceasta icoană dela Marcu din Mititei. Anul Domnului dela naşterea lui Hristos 1685 luna august 28 zile.

*

Pe o evanghelie din Braşfalăul de sus (manuscris slavon din secolul 15): Această carte o-u cumpărat Ignat Sucioi şi o-u dat la hramul lui Archangel Mihail în Blaşfalăul săsesc la sfânta beserică drept păcatele sale să hie şi lui Grigorie şi o dat besericei satului să hie pe stu. preastol dară cine o va lua-o şi va vinde-o ficior au fată au preut au încă hie cine să hie aurfurisit de 318 de oţeţi ce au făcut soboară în Nikeia şi de maica preacistă şi de 12 apostoli şi de 12 proroci şi de toţi sfinţii. Amin.

Informatorii opiniei publice.

S'a zis şi se zice, că ~~presa~~ este marea şcoală a popoarelor. Ea trebuie să lumineze, să înveţe, să convingă şi să conducă. Fiindcă nime nu poate da ce nu are, dascălii — scriitorii — trebuie să fie înşişi luminaţi, învăţaţi şi convinşi. Cunoscând mulţimea, din care fac parte, în desfăşurarea sa istorică, în starea şi împrejurările, în cari se află acum, trag concluzii asupra viitorului, taie în minte drumul, pe care s'ar putea ajunge acolo, îşi formează păreri, ajung la anumite convingeri, cari li-se prefac în sânge şi cari odată ţişnesc, se deslănţue din zăgazurile minţii şi individualităţii sale şi cearcă să se impună. Din minutul ce au ajuns în lume, scriitorul e responsabil pentru ele şi pentru urmările lor, e responsabil conştiinţei sale, că a făcut bine sau rău, şi mulţimei, pe care a prostit-o sau luminat-o.

Aşa ar trebui să fie, şi aşa era odată...

Azi? Cineva întemeiază un ziar mare, apare în toată ziua, e modern. Intemeietorul, sau să-i zicem directorul, are lipsă de redactori. Dela aceştia se cer următoarele însuşiri.

1. Să nu ştie nimic, pentrucă atunci cred că ştiu mai mult.

2. Să fie insolenţi, pentrucă azi insolent = curagios.

3. În urma »trecutului« lor să nu aibă simţul responsabilităţii, o condiţie fără de care, celea de mai înainte n'ar însemna nimic.

Se mai cere să fie ras pe cap sau cu părul vâlvoi, cu mustaţele şi barba încâlcite sau neavând nici una, nici alta. Altcum nu s'ar putea face deosebire între Dumealor şi ceialalţi muritori.

Pentru ce sunt toate acestea de lipsă? Iată pentru ce: neștiind nimic și crezând, că știe tot îl poți pune să facă azi sociologie, mâne literatură, poimâne politică și ce-ți place. Cum? D-l redactor pune cuvânt lângă cuvânt, le potrivește așa ca să sune frumos. La asta să pricepe, are gust. Știți »beția de cuvinte« alui Maiorescu.

Astfel Dumealui luminează și învață publicul.

Fiind insolent, adecă curagios, îi place a se lupta și mai ales a ataca.

Insinuă, că vlădicii nostri, bine înțeleș »uniții«, joacă după cum flueră Apponyi, iasă la poartă, se acață în trecători, improască că noroiu, strigă, face spume la gură, scoală vecinii în picioare, crezi că e sfârșitul lumii. E psiholog bun, cunoaște gândurile cele mai ascunse ale oamenilor. Știe, că cutare vrea să ajungă metropolit, îi cântărește toate vorbele, i-le secționează; pune »oile la dreapta, caprele la stânga«, știe, că cutare e trădător de neam pentru că și servește neamul după conștiința sa, și altul vânează interese personale, pentru că totdeauna a servit cauza, și nu persoanele. Târăe în noroiu biserică, vlădică, profesori, popă, pe cine-i place. Are putere și are curagiu adecă obraznicie și n'are simț de responsabilitate.

Dacă cel atacat nu se apără, nu-l bagă în samă, sbiară și mai tare: »Cum?! Indrăznește să desprețuiască glasul neamului?!«

Știți, neamul vorbește prin gura D-sale.

Iată-l colo cu un pretin, nu tovarăș de idei.

— »Admirabil, nici nu credeam, clasic de tot. Bine faci, curăță atmosfera națională de gozurile acestea, pune-l pe fiecare la locul lui.

El se face că nu aude, închide ochii pe jumătate și privește pierdut în zare.

— Nu înțelesei, tocmai îmi trăsnea ceva sublim prin cap (nu prin minte). Ce spuseși despre atmosfera... loc...?

Ii place, vrea să-o mai audă odată.

Și publicul? O parte: 10, 20, 30 de procente vor crede.

Vor fi convinși că vlădicii noștri nu plătesc nimic, sunt vându-ți guvernelor, sunt dușmani poporului, biserica noastră e ca vai de ea, deci »schimbăm firma«. Cealaltă parte — cea cuminte — la început se va indigna, apoi va compătimi pe grozavul războinic și la urmă va râde.

E păcat însă de cei seduși.

I. V.

Crestături.

— **Archiereii** bisericii române gr.-or. în urma hotărârilor sinodale, au luat în serioasă considerare necesitatea întreprinderii la Tronul Maiestății Sale ces. și regești apostolice, în cauza proiectului de lege școlar. La inițiativa luată de I. P. S. Metropolit Mețianu Episcopii au convenit ca întreprinderea să se facă mai bine printr-o adresă, pentru că o audență reclama timp mai lung.

Adresa aceasta e acoperită de iscăliturile celor trei Archiei și în ea — zice »Tel. Rom.« — să arată cum prin actualul proiect, se desființează legi fundamentale cari nu-s abrogate, se descrie îngrijorarea ce i-a cuprins pe Români în fața tendinței guvernului de a nimici cultura națională română și de a să face guvernul arbitru asupra celui mai sfânt și mai imprescriptibil drept omenesc: precum este și creșterea copiilor și alte asemenea, apelând la cunoscuta bunătate și grație părintească a monarhului, rugându-l să nu sancționeze proiectul.

Va să zică, Archieerii români gr.-or. au făcut acum tot ceea ce Archieerii noștri gr.-cat. făcuseră dintru început adresându-se nu ministrului, care a făcut proiectul, ci de adreptul Maiestății Sale. E cu totul neîntemeiată deci acuza acelei foi române, care se face a nu ști, că Archieerii români gr.-cat. de mult au recurs la tronul Maiestății Sale.

— **Cuvinte de ale lui Bărnăuțiu.** Din celebra scrisoare a lui Bărnăuțiu, publicată acum de »Revista pol. și liter.« din Blaj, relevăm aceste cuvinte de admoniire: »Nu Domnilor! Românii nu vor rezista, ei nu vor putea să reziste, pentru că spiritul și simțemintele lor naționale au amorțit; ei nu au nici ființa Grecilor, nici valoarea Belgilor, nici sentimentele de patrie ale strămoșilor; inteligența română s'a desnaționalizat în cultura europeană cea cosmopolitică; ea nu va cultura națională, ci cultură europeană; nu va comerț și industrie națională, ci comerț și industrie cosmopolită; nu va comandant suprem național, ci străin,

prin urmare ea nu vrea nici teritor, nici armată națională; pentru că fiind teritoriul în sine neutral el nu se face național prin atari sentimente cosmopolitice fără nici un înțeles, nici prin cultura europeană, ci prin sentimente naționale, prin comerț, industrie și cultură națională, apoi armata nu mai atunci e națională, când apără un teritor, un comerț, o industrie, o cultură națională, din contră armata comandată de un străin și care servește numai drept instrument la scopuri nenaționale, aceea nu e armată națională, ci turmă de sclavi».

Aceste cuvinte grele le spunea Bărnuțiu într-o scrisoare-memoriu — prin anii 60, — adresată fraților Golești.

— **Fiind vorba de »conștiință«**, ni-se atrage atențiunea la următoarele cuvinte ale d-lui N. Iorga, din »Neamul Românesc« (nr. 86 dela 4 Martie n. 1907, pag 522) scrise în articolul »Răscoale țărănești« tocmai la începutul acelei pacoste:

»Dacă vor combate-o (nu împoartă cine. »Răvaşul«) cu *cele din urmă mijloace*, vom aplauda cu toții; *conștiința* românească va absolvi de ori ce *ilegalitate* mișcarea lor. Iar, dacă vor lăsa ca ea

să treacă, vor fi dovedit o mișelie fără păreche în istoria partidelor noastre».

— **Vlădicii nostri** se vede nu numai acum, ci și mai de mult, au fost bănuți pe nedreptul și judecați pe neștiute de oameni neorientați sau rău orientați. Nici Vlădica Bob, care mult bine a făcut, se vede, nu a fost în viața sa pe o formă judecat de toți. »Versul Vlădicului«, ce-l publicăm la alt loc, scoțându-l din acelaș caiet de versuri, în care era și necrologul lui Hagi Constantin Popovici, ne arată însă, că erau și pe atunci oameni cu sentimentul cumpătului, cari cercau să dea expresiune în formă mai frumoasă judecății lor obiective, spre a reprimă și a înfrâna violența luptărilor nesocotiți a acelor vremuri.

Delicata satisfacție, ce autorul necunoscut o dă Arhiereului lovit de anonimii scornitori de vorbe, se primește și azi cu satisfacție de cei ce iubesc adevărul, pentru trecut, ca și pentru prezent. Ceea ce regretăm noi mai ales e, că »versul« din caietul regretatului Ioachim Mureșan din Năsăud, e zdrențuit la sfârșit și nu se mai poate citi tocmai acolo, unde pare a se pomeni meritele lui Bob pentru biserica din Cluj.

Dragoste părintească: Vorbe ale inimei de I. C. Lavater.

Dragă Luise, ceea ce nu izvorește din lăuntrul inimei, ce nu pătrunde în lăuntrul inimei, ce nu te renvie, nu te face mai spirituală și mai nobilă la inimă — aceasta-i pentru noi o »nimică« și dispăre pentru totdeauna, îndată ce dispărem și noi din lumea aceasta! Adună-ți în suflet o comoară de puteri, simțiri și cugete, cari însă nu vin dela tine, dar nici nu atârnă dela lume, cari există numai pentru cele cinci simțuri ale noastre și pier pentru noi de odată cu ele!

Biserica.

— Din conferențele unui preot modern. —

Nu mă pot scăpa de gândul, că D.-Voastră, în fața chestiunilor ce le desfășur aici, vă veți provoca la necesitățile vieții de azi, la lupta pentru existență, și veți întreba: »ce ne facem noi cu adevărurile tale eterne? Putem noi trăi din împărăția lui D-zeu?«

Idea aceasta nu e nouă; obiecțiunea e foarte veche. Când Christos retras în pustie postia și se ruga, cu aceasta i-a venit înainte ispititorul: Tu te rogi? Tu postești? Frumos și laudabil lucru, poate...; dar fă, ca aceste pietri să se prefacă în pâne.

Înțelepciunea lui D-zeu a dat deja răspuns acestei obiecțiuni. Înainte de toate vouă vă trebuie, nu pâne, ci spirit; spirit în înțelesul cel mai larg al cuvântului: adecă vă trebuie: dreptate, bunătate, dragoste, milă, cruțare. În lipsa acestui spirit chiar și din pâne se face peatră.

Intru adevăr, nu vedem cum și pe lângă pânea cea multă sunt mulțime de flămânzi, peritori de foame? Nu vedem că pentru proletarii săraci și pânea e peatră? Egoismul, concurența necinstită, sistemul pervers ce stăpânește, face și din pâne peatră!

De aceea să cercăm numai împărăția lui D-zeu; să căutăm mai nainte de toate pe Christos. Dar afla-l vom oare? Nimeri-vom împărăția lui D-zeu? Găsi-o vom în noi înșine, în lăuntru nostru?

Christos e departe și »raiul din noi înșine« este supus valurilor schimbăcioase a simțirilor noastre subiective. De Christos ne desparte abisul alor 19 veacuri; drept, că știința luminează cu faclele sale asupra adâncimei, iar tradiția leagă ca și o cu punte ușoară țermur de țermur, trecutul cu prezentul, totuși făcliile științei pare că nu dau o lumină liniștitoare, iar pe puntea tradițiilor pare că nu se simt în siguranță, decât cei ce au aripi.

Dificultatea ce o cunosc eu este spiritul european; spiritul acesta, care aplică critica nimicitoare, apa disolvantă a acidului, asupra tuturor monumentelor; de aceasta apă ramurile veștede nu mai învie; impresiunile, urmele interesante ale trecutului nu se ivesc, ci se spălătolesc, se șterg.

Ce a făcut critica aceasta cu Christos şi cu Evangelia? Sau mai bine: ce nu a făcut?

Critica admite numai un principiu, care e mai mult o simţire, o dorinţă comună, decât un fapt al ştiinţei; pornind din acest principiu ea declară de ştiinţă ori ce absurditate; ea falsifică simţirea, esagerează şi micşorează, după cum îi vine; fiecare şcoală, fiecare direcţiune critică, îşi scoate la iveală şi îşi exprimă însaşi lumea sa subiectivă, şi astfel tot altul şi altul e Christos, tot alta şi alta e Evangelia şi înţelegerea ei.

Colo departe în răsărit e altă lume. Orientul stă în zodia tradiţiunilor neschimbate. De asupra peşterii *Makpela* nu e lipsă a mai pune tablă de marmoră şi a scrie, că aici e mormântul lui Avram; lângă acest mormânt veghiază, ca o sentinelă veşnic trează, conştiinţa vie a neamurilor, din generaţiune în generaţiune. Goronul lui Iosue toţi l'au cunoscut; palmierul Deborei toţi îl ştiau, toţi îl păziau, şi scutiau; soarele resărind şi apunând încadra întraurind aceste monumente, dar nu numai soarele le înveluia în razele sale, ci şi pomenirea recunoscătoare a naţiunii.

Şeicul arab tot aşa îşi înşelează şi-şi împodobeşte calul său azi, ca străbunul Avram; muierile beduine tot aşa coc azi pogacea lor în cenuşe fierbinte, ca şi străbuna Sara. Orientul e o mumie de piatră; orientul nu se schimbă; modul de gândire al orientului îl caracterizează imutabilitatea teologiei. Se simte şi azi că acolo s'a descoperit nemărginitul şi veşnicul D-zeu.

Dar deşi acolo s'a apropiat D-zeu de om, totuşi nu acolo la răsărit a aşezat centrul de gravitaţiune al istoriei, ci la apus, în basenul mării mediterane, în acel canal minunat, pe malurile căruia s'a trezit cultura, care mişcă lumea, unde omul progresist şi-a clădit şatra, apoi casa, Acropolis, grădinile plutitoare din Tir, Capitolul, Forul şi unde în urmă, şi-a zidit Bazilica.

Aci s'a trezit la viaţă conştie europeanul; aci a luptat, a gândit a filozofat; aci şi-a aşezat, pe 7 coline, tronul stăpânirii sale asupra lumii; aci a prins dalta, ca să despice cu ea peatra, şi să sfâşie mintea cu frumseţi sfâşietoare; aci a prins penelul ca să scrie alcătuirile frumseţii, aci s'a zămislit şi s'a format treimea profană a vieţii: filozofia, politica, arta.

Ce se va alege din creştinism, dacă vine în contact cu acest spirit rebel, care analizează, critică şi despică? Care va fi soarta creştinismului de se va scobori şi se va lăsa pe marea vieţii celei sbiciuite de îndoieli şi patimi? Ce se va

alege din aluatul lui, dacă îl va pătrunde şi-l va dospî cultura europeană?

Lăsaţi la o parte nedumeririle acestea îngrijorate! Critica nu crează; îndoiala nu clădeşte; apa »regală« nu înviează florile şi aluatul culturei nici nu agită, nici nu curăţă viaţa. Aceste lucrări D-zeu şi le-a rezervat şieşi şi a voit să le săvârşească cu harul său, adică cu îniriurirea sa cea supranaturală şi de viaţă dătătoare, întru care a împărtaşit lumea pentru Christos şi prin Christos.

Dacă harul lui Christos s'a făcut izvorul vieţii, ne întrebăm oare putut-a seca, în decursul veacurilor, apa are a acestui izvor de viaţă dătător? Şi dacă adevărul lui Christos a devenit soarele sufleteior, oare norul îndoielilor putut-a acoperi acest soare? Şi dacă simţirea lui Christos a ajuns a fi cuprinsul deplin al desăvârşirii, nu cumva critica şi vre-un nou ideal al progresului a putut abate din calea sa aceasta direcţiune?...

Cel ce crede în Christos, sufletul lui nu poate fi atins de astfel de îndoeli. Cel ce crede în Christos, acela ştie, că de bună seamă Evangelia şi harul lui Christos nu se pierd şi nu se strică, pentrucă acela trebuie să creadă, că Domnul le are de grije. Christos s'a îngrijit de bună seamă, ca învăătura sa, chipul său, amintirea sa, darul şi puterea sa cea de viaţă dătătoare să nu slăbească, să nu scadă, ci să rămână în puritatea sa originală. Altfel de ce ar fi venit pe lume, dacă opera sa, pe care a săvârşit-o între sudori de sânge, întru crunte munci, îndată după moartea sa era să se risipească? Christos n'ar fi fost Christos, n'ar fi fost D-zeu, dacă evangelia sa în scurt timp era să se vestezească; lucrarea sa n'ar fi fost d-zească, misiunea sa n'ar fi fost mesiană, dacă şi peste ea, după un veac două, era să treacă la ordinea zilei triumfătoare îndoiala şi necredinţa omenească, întocmai ca şi peste ori ce lucru trecător şi omenesc.

Dacă ar fi fost de lipsă aşa ceva, de sigur Domnul ar fi rămas între noi, pe pământ, şi nu s'ar fi înălţat la cer; dacă ar fi fost de lipsă ar fi pus cheruvimi cu sabie de foc, ca să străjuiască evangelia sa şi să o apere; întrebarea e acum numai aceasta: cum a asigurat Domnul Christos persistenţa operei sale, şi prin ce îşi împărtaşeşte învăătura sa, gândirile sale, darul său, cu fii veacurilor de mai târziu?

Creştinătatea, care dintru început a fost convinsă, că »Evangelia este puterea lui D-zeu pe seama neamurilor« şi ca atare pentru toţi şi de a pururea e accesibilă, ne arată

nouă o instituţiune, pe care a întemeiat-o Christos; ne arată cadrele de aur ale acestei perle, care este evangelia; ne arată sfântul potir al mirului, care este darul lui D-zeu; şi ne zice: dacă căutaţi pe Christos şi darul lui, nu trebuie să vă întoarceţi cu 1900 ani îndărăt, nu trebuie să peregrinaţi la muntele celor »8 fericiri« sau la Țermurul Mării galileene, nici nu trebuie să adunaţi de pe paginile îngălbinite a codicelor ideile străbune, ci intraţi aci înlăuntru, şi întrebaţi pe sfânta Maică-Biserică.

Dacă n'ar fi Biserica, n'ar esista Săriptura; dacă n'ar fi Biserica, n'ar esista nici creştinătatea. Aceasta o repet cu convingere deplină: dacă n'ar fi Biserica, n'ar fi creştinătatea, pentru că sămânţa cea dumnezească ar fi spulberat-o vânturile; mărgeaua evangelică ar fi zdrobit-o; blânda candelă, ce se hrăneşte din oleiul evangheliei, ar fi stâns-o de mult.

Să nu fiu rău înţeles! Eu nu zic, că nişte protestanţii nu ar putea fi de fapt uneori creştini mai buni şi mai cu simţ, decât nişte cafolici lumeni şi de lume; eu însă nu vorbesc acum despre religiositatea individuală, ci despre organul de susţinere şi de propagare al creştinătăţii. Ecclesia, Biserica, nu e religiositatea particulară a cuiva, ci este organul revelaţiunii, căruia D-zeu, Domnul nostru Isus Christos, i-a încredinţat misterul şi evangelia sa. (Va urma).

Revista şcolară.

Adunarea învăţătorilor.

Învăţătorii din Cluj membri ai reuniunii învăţătorilor din archidieceza Blajului şi-au ținut adunarea de primăvară la 23 Maiu a. c. în Cluj. Constatăm că adunarea aceasta a fost una din cele mai succese şi întru cât priveşte prezentarea inv. în număr foarte frumos şi întru cât priveşte desbaterea deamă şi adevărat cuminte a chestiunilor dela ordinea zilei.

După prelegerea practică ținută de învăţătorul locului, s'a început desbaterea punctelor în care fiecare a cercat să dea dovadă despre voinţa ce poartă pentru a vedea reuniunea aceasta ajunsă în o stare de mai frumoasă înflorire. Şi foarte bine fac învăţătorii şi cu deosebire învăţătorii din împrejurimea Clujului, când pe toate căile cearcă a-şi câştiga tărie îndemn şi voinţă, pentru a deslega poporul din orbia sufletească, în aceste părţi cari gem sub greutatea multor neînţelegători şi

rău voitori. De răspunderea învăţătorilor să leagă foarte multă în aceste ținuturi. Şi să-şi dea bine samă de munca încredinţată lor. După terminarea punctelor s'a statorit din partea D-lui protopop Dr. Elie Dăianu, care a luat parte la şedinţă dela început, în conţelegere cu învăţătorii, punctele şi condiţiile între cari publică concurs la 3 premii de 40, 30 şi 10 cor. pentru cele mai bune monografii a comunelor din despărţământ.

Terminându-se şi aceasta a fost întrunire la masă comună, toţi mângâindu-se de rezultatul al acestei adunări.

ap.

Concurs literar.

În cea din urmă adunare a Reuniunii învăţătorilor gr.-cat. din protopopiatul Clujului s'au statorit condiţiile concursului literar cu premii, pe cari le-a oferit protopopul Dr. E. Dăianu, pentru cele mai bune monografii a comunelor din jurul Clujului. Condiţiile sunt acestea:

Se vor da trei premii:

Premiul I. 40 coroane în aur. Premiul II. 20 coroane în cărţi. Premiul III. 10 coroane în cărţi.

Se admite la concurs monografia unei comune din cercul reuniunii, în primul rând, dar în lipsă se vor premia şi monografii, cari tratează şi alte comune din comitatul Clujului.

Termenul de concurs e 1 Septembrie 1908. Lucrările se pot trimite la preşedintele reuniunii desp. Cluj sau la oficiul protopopesec, scrise legibil, fără iscălitură, provăzute însă cu o devisă.

Numele autorului se va pune într'un plic sigilat provăzut cu aceeaş devisă.

Lucrările le va censura o comisiune compusă de comitetul reuniunii şi protopopul din Cluj.

Resultatul se va publica în adunarea despărţământului, unde se vor împărţi şi premiile.

În caz, dacă s'ar găsi vrednică de tipar o monografie, întemeietorul premiului va da autorului 50 es. gratuite din broşura tipărită. ✓

Monografia are să se estindă la descrierea topografică a comunei, să cuprindă o reprivire istorică, o descriere economică (cu date statistice privitoare la starea culturală, economică, apoi datini, obiceiuri, legende şi poveşti locale, numiri toponimice, familiare, particularităţi, etc.).

Sperăm, că învățătorii nostri din jurul Clujului vor profita de acest îndemn spre a-și arăta dragostea față de satele, prin cari au fost puși luminători poporului și vor da dovezi de priceperea ce o au pentru problemele sociale și culturale ale poporului nostru.

Documente.

Pe niste hârtii vechi ce mi-au picat întâmplător în mână, găsesc niște urme vechi despre școale, pe cari le însemn aci în traducere să nu se peardă de nou: (originalul e ungurește)

I.

Relație despre școalele triviale românești și ungurești.

Școala românească, în care învață 50 învățăcei, se află în district în satul Pecsétszeg, în care școală românească este și măiestru învățător cu pensie (plată). Casă pentru școală acum plănuiesc sătenii să facă, ear acum au luat în arândă casa unui om prost (țeran) în care învață școlarii până vor găta școala; în alte sate nu mai sunt școale românești.

Pe lângă aceasta este școală ungurească în Reteag la reformați, în care școală acum nu sunt mai mult de 8 copii școlari.

Este casă de școală și casă de locuit pentru învățător care e și cantor. Raportez cu relațiune umilită.

Reteag, 20 Octobrie 1789.

Mocsai Péter

II.

Pe altă hârtie se scrie ungurește.

»In Luna săsească, diecesa noastră de Cluj-Călata, în acest an 1827, ducându-se din colegiu nostru din Cluj un tiner, *logicus*, cu numele Gurzó, de naștere tot din Luna săsească, ca să fie învățător, el așa a îndulcit pe copii din sat la școală, că mai întâiu a lăsat să-i facă curatorul o dobă și bătând doba a început a duce copii la câmp să-și petreacă. De aci urmă că copii și de lângă vitele tatălui seu, de la câmp, fugiau lăsându-le acolo, și se duceau la școală. Astfel acolo unde mai înainte nici iarna nu umblau la școală, în estan și vara frecventau 50—60 copii. De aci se vede că cu o dobă și un steag, și cu o procedură blândă și înțeleaptă cu copii cât se poate face pentru împoporarea școalelor. — Cluj, 7 Oct. 1827«.

*

Documentele grăiesc limpede și pentru noi.

CRONICA.

— În 8 lunie n. se împlinesc 40 de ani dela încoronarea Maiestăţii Sale ces. şi reg. apostolice, Francisc Iosif I., cu coroana sfântului Stefan. Acest moment, de mare importanţă pentru patrie şi tron va fi sărbătorit în toată ţara.

Conform unui circular solemn al Esc. Sale Metropolitului Dr. Victor Mihalyi din Blaj, sărbarea religioasă a iubileului încoronării se va face în bisericile noastre, în ziua următoare Duminecă, pentruca poporul credincios să poată lua parte în număr cu atât mai mare.

În Budapesta sărbarea iubilară se va desfăşura cu pompă deosebită. Din acest prilej Maiestatea Sa a sosit la residenţa sa ungară şi va petrece acolo câteva zile. Episcopii români încă vor lua parte la aceste sărbări regale în Budapesta.

— *Academia Română* din Bucureşti a hotărît să facă un monument la mormântul fostului său membru, regretatul învăţat *Florian Porcius*, din Rodna-veche. Monumentul se lucrează în Cluj şi prezintă o stâncă de granit negru, pe care e aşezată o cruce mare cizelată tot din granit. Într-o lature a stânicei va fi o tablă, cizelată, cu inscripţia, iar de asupra ei o ramură de laur, ca simbol al botanicei şi al încoronării meritelor pentru ştiinţa botanică. Fapta ilustrei Academii ilustrează frumos atât recunoştinţa ei faţă de fostul său membru, cât şi meritele acestuia, care a fost în ştiinţă fala noastră, a Ardelenilor.

— D-l *Augustin Paul*, secretarul consulatului român din Budapesta, a fost onorat cu medalia iubilară »Carol I.«

— »Lupta« din Budapesta atacă într'un mod incvalificabil pe vicarul Haţegului, Dr. Iacob Radu, sub pretext că nu abonează aceasta foaie. Asemenea tratează cu vorbe înzultătoare pe preotul S. Popovici din Racoviţa, pentru acelaş motiv, adecă suntem în terorism, cine nu abonează cutare foaie, i-se aplică »revolverul« ca la »Arizona Kiker«.

— D-l canonic G. Telescu de la Lugoj, părăsind Aradul, unde a preoţit 26 ani, fiind protopopul districtului, în locul seu a fost introdus părintele Dr. Laurean Luca, fost paroch în Comloşul-mare.

— D-l *Dr. Iosif Siegescu* preot gr.-cat. şi profesor gim. în Budapesta a fost numit comisar la esamenile de cvalificaţiune învăţătorească la preparandia de stat în Timişoara, şi la cea rom. gr.-or. din Arad.

Pentru noua biserică din Cluj au binevoit a mai contribui următorii buni Domni:

nr. 394. E. P. Pecurariu, preot în Cluj, 2 cor.

nr. 395. Filip Pârvu, învăț. în Măcișul-ung. 2 cor.

nr. 396. Samson Șimonca, Cluj, Szántó u. 5 cor.

nr. 397. Todosie Chira, Cluj, Hegyes domb, 10 cor.

nr. 398. Rozalia Gaborfi, Rozsa nr. 11, 3 cor.

La olaltă 22 cor.

— D-zeu să le răsplătească cu darurile sale.

— *Necrolog.* Primim următorul anunț funebrel: Subscrișii cu inimă înfrântă de durere și cu deplină resignațiune în dispozițiunea nescrutaveră a Providenței divine anunță moartea repentină a neuitatului tată Avram Breban, preot gr.-cat. întâmplată la 1 lunie în a 63-lea an al vieții și a 34-lea an al preoției sale. Astrucarea osămintelor scumpului defunct a fost în 3 lunie la 11 oare a. m. în cimiterul din Mocira, iară st. liturgie pentru odihna sufletului iubitului răposat s'a celebrat în biserica din Mocira în 3 lunie la 8 oare. Fie-i memoria binecuvântată! Alesandru și Corneliu ca fii.

— S'a încheiat concursul la postul de protopop al Uiorii de Mureș. După cum am auzit sunt 13 concurenți, între cari și On. Emil Pop, parochul Feneșul săsesc, notariul tractului protopesc al Clujului.

— *Alegerile din Austria* au creat acolo o situație cu totul nouă. Au eșit învingători partidele sociale, adică acelea cari se preocupă de necesitățile timpului modern, și au căzut teroriștii și șoviniștii: Schönererienii și cehii tineri.

Partidul creștin social, aliat cu grupurile crestine populare și naționale dau majoritate. Al doilea partid mare e al social democraților. Astfel puse față în față principiile de luptă se vor limpezi. Se va vedea, că singur principiile creștine pot da soluții multămitoare și în politică, pentru toate situațiile. Lumea va avea să aleagă între stăpânirea creștinătății, dreptății frățietății adevărate, care respectă dreptul fiecărui neam și între anarhie ori revoluția socială.

— *Esamenele la școalele* de pe sate curg în toate părțile.

Din acest prilej e bine să ne dăm seamă de starea reală a școalelor noastre, și în cât atârnă dela noi, și să vedem că avem mult de făcut. — Noi în cât cunoastem stările, vom căuta să ne dăm seamă. —

Cărți — Reviste Ziare. —

— *Revista Teologică* (nr. 3) are interesant și bogat cuprins. Relevăm răspunsul demn al d-lui Dr. Bălan, la pișcă-

turile regretabile ale poetului Goga, care cu ori ce preţ v-re să se coboare din înălţimea, în care am vrea să-l avem.

— *Epoca colonisării Saşilor*. Deodată cu acest număr al »Răvaşului« apare şi în broşură separată studiul istoric şi arheologic, ce s'a publicat în revista noastră sub titlul de mai sus. Pe 20 pagini încărcate cu date şi momente nouă, acest studiu are un punct de vedere original în ce priveşte istoria Românilor din Ardeal. Bărbaţii competenţi, istoriografi de profesie, vor fi chemaţi a aprea argumentele autorului, şi vor combate ori vor întări punctul său de vedere. Vom vedea! Noi preţuim în aceasta mică broşură tocmai punctul de vedere nou, original şi cu bun simţ istoric alcătuit, care confirmă continuitatea noastră stăruitoare pe aceste plaiuri, pe care cu măhnire vedem că o părăsesc, pe faţă sau pe furiş, şi unii din cei mai populari istoriografi ai noştri. Nu ezităm a spune, că aci rătăcesc şi greşesc foarte mult toţi cei cedează şi numai o linie, seduşi de vederile străine, ce se întemeiază numai pe lipsa de dovezi.

Lipsa însă nu dovedeşte nimic — faţă cu tradiţia, care sperăm că-şi va afla întăririle sale neresturnabile. — Gratulăm autorului, la curajul cu care susţine pe noue temeuri, vechia tradiţie istorică, şi-i dorim încă multe studii de acestea.

Interesanta broşură costă 20 fil. cu porto postal 23 fil. şi se poate căpăta la administraţia »Răvaşului«. Cei ce o lăţesc bun lucru slugesc.

— *Convorbiri literare* (nr. 5 an. 41, pe Maiu) are un bogat şi ales cuprins. D-l Titu Maiorescu, sufletul neveştezit al »Convorbirilor« apreaiează (în raportul său către Academie) pe delicatul scriitor I. A. Brătescu-Voinesti, de ale cărui nuvele şi schiţe »In lumea dreptăţii« s'a vorbit la noi prin d-l D. Tomescu. Competentul critic, neîntrecut şi azi, ca în epoca de culminaţiune a vieţii sale, conchide punând pe Brătescu-Voinesti alături de Creangă şi Caragiale, modelul povestitorilor şi zice: »D-l Brătescu-Voinesti se apropie de ei prin înfăţişarea a tot ce a rămas mai sănătos, după ameţea la atâtea inovaţii pripite, în pătura de mijloc a societăţii noastre. Icoanile acestei vieţi, îndeosebi provinciale, sunt descrise cu o căldură de stil, care câştigă dela început inimile cetitorilor şi le lasă impresia unei binefaceri sufleteşti — cu atâta iubire şi cu o aşa respectuoasă decenţă a căutat autorul să priceapă generaţia, care dispare din mijlocul nostru şi să o înfăţişeze în forma neperitoare a artei«.

— Interesante contribuţii la istoria Costinilor şi a epocii lor face d-l Vladimir Ghica, o personalitate marcantă, care se

ridică, publicând documente noue din arhivele Romei. Frumos e omajul lui A. Naum, adus lui V. Alecsandri. — Un al doilea raport academic este cel al d-lui Ioan Bianu, profes. univers. și bibliotecar al Academiei, asupra »dicționarului etimologic al limbei române« de Dr. Sextil Pușcariu (Heidelberg 1905). Pe baza acestui raport cu competență lucrat, a luat lucrarea d-lui Pușcariu, premiul Eliade-Rădulescu, la care a concurat. — Interesante: Discuția »culelor« de T. Antonescu, provocată de d-l Tzigara-Samurcaș; studiul »alcoolismul la țară« de Dr. G. Proca; Jocul păpușilor de T. Jordănescu; O lămurire de G. Murnu. Din bogatele cronici relevăm cea artistică de Al. Tzigara și cea politică (Monarchia Habsburgică în prefacere) de Aurel C. Popovici. Și constatăm cu mare plăcere, că sub noua direcție a d-lui S. Mehedinți, vechile »Convorbiri« au luat un avânt nou. Fiecare număr, pe lângă greutatea și serioșitatea veche, aduce o nouă strălucire de frumseță și vioiciunea prin actualitatea cronicelor și notițelor din întreg domeniul vieții moderne. O observare ne permitem însă, ar fi poate mai bine, ca actualitățile să nu pierdă nici ele din obiectivitatea și înălțimea ce caracterizează de mult aceasta revistă și să se ferească a se coborî la nivelul ziarelor, de obicei superficiale și preocupate în judecată și foarte lunecoase spre personalități uricioase.

BCU Cluj / Central University Library Cluj „Răvașul“ Clujului.

— Din prilejul sfintelor sărbători a Paștilor biserica lui Bob a fost înfrumșetată cu mai multe daruri noue, foarte frumoase.

D-na Rhea Silvia Illyés, soția marelui proprietar din Recea-Cristur, d-l Victor Illyés, care și mai înainte ne-a cercetat biserica noastră cu frumoase lucruri, ne-a surprins și acum cu un admirabil acoperitor pe amvon. Lucrat pe stofă de culoare crême alb, acoperitorul prezintă un șir de spice de grâu, lucrate în fir de aur veritabil, amestecate cu frumoasele flori albastre numite »floarea grâului« (Kornblume.) Pe o parte e tivit cu peluche albastru, ear de acealaltă e tăiat în dantele tivite cu fir de aur. E o lucrare gingașe, care de sine laudă gustul nobil și răbdarea creștinească a generoasei donatoare, care cu mâna sa l'a lucrat întreg, în lungime de vr'o 3—4 metri.

O altă lucrare mare, adevărată podoabă artistică, a fost dăruită de D-na Laura Ranta, fica curatorului nostru bisericesc, Vas. Ranta Buticescu, jude de trib. în p. Anume o bogată îmbrăcăminte a sfântului prestol, pe stofă de lână, culoare bordeaux, cu mari decorațiuni cusute cu mâna, peste care e

așezată o măsurită de cea mai fină calitate. Pe această atârână, în partea dinainte a altarului o lungă fașie de atlas alb, cam de 30 cm. lat, pe care sunt pictați cu mâna în grua puri bogate niște vioi trandafiri de feliurite colori. Intreagă lucrarea, de mare preț, laudă nu numai gustul și lucrul de mână a dăruitoarei, ci și penelul, pe care-l manuează cu succesul ce întrece mult diletantismul obicinuit.

Acest frumos dar dă altarului o înfătoșare primăvărată, plină de dulceața florilor și bogăția corolilor.

Delicată lucrare este și »aerul«, lucrat de d-șoara Nina Codarcea, — fica fostului protopop al Turzii Art. Codarcea, — pe mătasă albă, cu tivături de fir de aur. Desemnul, lucrat cu artă de evlavioasa domnișoară, prezintă o cruce împodobită cu frumoase flori, vii, colorate.

Mai amintim candelabrul cel nou aurit, cumpărat de mai multe credincioase din Cluj, lucrătoare în fabrică, în prețul de 95 cor., și candelabrul cel vechiu, care a fost renovat complet și strălucitor, prin cheltuiala unui bun credincios al nostru.

De alte daruri ce s'au făcut bisericei din Cluj vom vorbi altă dată. Încheiem cu dorința și ruga, ca Dumnezeu milelor să răsplătească darurile tuturor celor ce iubesc bunăcuviința casei sale.

— *Zidirea școalei celei noue din Cluj*, favorizată de timp deosebit se ridică uimitor de grabnic, grație harnicului întreprinzător, care lucră spre mulțămirea tuturor. În săptămâna aceasta va ajunge, cu ajutorul lui D-zeu, sub coperiș. Constatăm că cei ce ne calomniază în »Tribuna« din Arad, ne denunță, în senz tradus, și într-o foaie din Cluj, unde se acată de faptul, că în actul comemorativ s'a zis *Cluj*, și nu s'ar fi respectat astfel legea despre — numirile oficioase. Să le fie de bine bunilor oameni, pentru unele, ca și pentru celelalte.

Poșta Redacției și Administrativei.

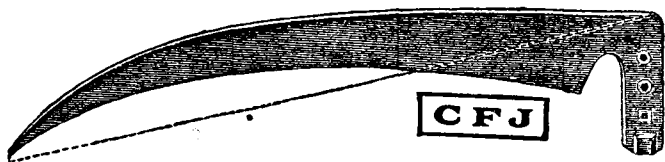
Suceava, Articoli neisprăviți nu avem obiceiul a publica. Ne promiteați scrieri beletristice...

Mai multora. »Propovedaniile« lui P. Maior nu sunt chiar gata. De acea îi rugăm să fie cu răbdare. Sunt la compactor. Prețul: broșurate 3 cor. 20 fil. legate frumos 4 cor. 30 fil.

**La Tipografia »Carmen« în Cluj se primește numai decât un
Practicant sau învățăcel.**

**Preferiți vor fi cei cari cunosc pe lângă limba română
și cea maghiară.**

Carol F. Jickeli, Sibiiu. (La coasa de aur).

Coase:	Lungimea	70	75	80	85	90	cm.
	1 bucată C.	1.60	1.60	1.60	2.—	2.—	

Pentru fiecare bucată garantez. Adecă, eu schimb ori-ce coasă provăzută cu semnul **CFJ** care nu ar corăspunde, chiar și atunci, când ea a fost bătută și întrebuințată. Economilor le pot recomanda cu cea mai mare încredere coasa aceasta. În decursul anilor s'a sporit foarte tare numărul coaselor vândute.

La cumpărare de 10 bucăți se dă o bucată pe deasupra.

La dorință trimit fiecăruia așa numitele »Foi de interes comun«.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AVIS!

Am onoare a face cunoscut prea stim. public din loc și jur, că institutul meu de înmormântare din Strada Unio Nr. 13 l-am strămutat în strada **Egyetem-utca Nr. 1**, aranjându-l din nou, așa în cât corăspunde celor mai gingașe poște a timpului present.

Sicriuri de metal și lemn, — cununi, vestminte pentru morți, petri pentru morminte și făclii țin totdeauna în cantitatea cea mai mare în depositul meu.

Îndeplinesc înmormântări de băieți dela 6 coroane, iar de oameni mari dela 16 coroane în sus. Duc îndeplinire transportarea cadavrelor în loc, jur și străinătate.

Rog pentru sprigin pe prea stimatul public pe viitor.

(4—20)

Muntyán Petru

proprietarul Institutului de înmormântare
Monostori-ut 87 sz. mäsar și strugar.

Egyetem utca 1 sz.

